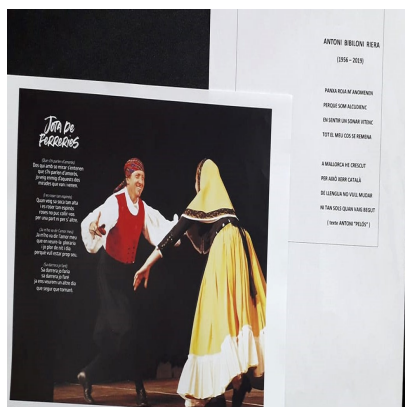

Toni Bibiloni: Fill Predilecte d'Alcúdia

Description

Toni Bibiloni: Fill Predilecte d'Alcúdia

Dia **23 d'agost de 2019**, el dissabte de la Festa de les Llanternes, ens deixava Antoni Bibiloni després de mesos combatent-se contra una greu malaltia. Record perfectament el moment, perquè va coincidir que jo era a casa concedint una entrevista telefònica a IB3 Ràdio on explicava el recorregut de la festa del sendemà; tan bon punt vaig penjar el telèfon, la **il·lusió** dels preparatius de la Festa s'estroncà quan m'arribà la notícia de la seva mort. Com sol passar quan qui mor ja fa temps que està malalt, el sentiment és de profunda **tristor** però no de desesperació, donat el temps de "*dol previ*" que ja s'ha passat. La pregunta que arribava era **Què feim amb la Festa de les Llanternes?**

La **Festa de les Llanternes** es va celebrar per primera vegada l'any 1978 impulsada per la Delegació de l'Obra Cultural Balear d'Alcúdia d'aleshores. Aquesta Delegació seria el bessó de l'**Escola de Ball de Bot d'Alcúdia**, a la qual Antoni Bibiloni s'afegí en els seus primers anys i que s'acabà convertint en el **Centre de Cultura Tradicional Sarau Alcudienc**, sota la seva direcció. La Festa de les Llanternes és per tant l'acte que agermana en el temps aquell grup de 1978 amb les darreres generacions que hem format part de Sarau Alcudienc, i el fil conductor n'ha estat Antoni Bibiloni, encarregat de l'organització d'aquesta festa des que tenc ús de raó. Per tot això, la Festa és molt simbòlica. I precisament per això, no ens costà gaire de decidir, entre els que estàvem al capdavant de l'organització aquell any i l'Ajuntament, sota el lideratge de la batlessa Bàrbara Rebassa i de la regidora Antònia Cànaves *Polida*, que **la Festa havia d'anar envant** per celebrar Antoni Bibiloni.

Moment a la Festa de les Llanternes de 2019, en què la batlessa té unes paraules de recordança a Toni Bibiloni i amolla unes bufetes en homenatge.

En Toni Bibiloni: persona i personatge

Si una cosa es pot dir d'en Toni Bibiloni és que **estimava** el seu **poble**, la seva **llengua** i la seva **identitat** com una mala cosa. En conseqüència, va dedicar els seus esforços a difondre i fer perviure la nostra identitat durant aquests darrers quaranta anys, en què el món en general i la societat

alcudienca en particular han canviat tant. El *progrés* i la *vida moderna* van en contra de les petites nacions, de les tradicions sense interès mercantil, i la **globalització** que tantes de coses bones ens du ens unifica a tots d'una manera que escarrufa. En aquest context, Bibiloni trobà dos vehicles per canviar la societat que l'envoltava: la **docència** i l'**associacionisme cultural**.

En Toni era un **mestre innat**, i tenia una mà esquerra amb els al·lots com no sol ser comú. Va fer de mestre 30 anys al CEIP **Porta des Moll**, des d'on emprava la cultura popular i tradicional com a element de **cohesió social** i d'integració per als nouvinguts. Jo no hi vaig estudiar, al Porta des Moll, però des de fora sí que veia la **devoció** que tenia en Toni per la seva escola, que generalment era una devoció corresposta pels alumnes. Aquesta vessant didàctica també s'apreciava en el seu paper com a mestre de balls a l'escola de ball de bot de Sarau Alcudienc. Sempre cercava maneres d'**enganxar els joves** al ball, organitzant activitats de lleure i germanor, intercalant les lliçons de ball amb jocs populars i procurant que el ball fos una cosa atractiva per als infants que venien a aprendre a la nostra escola.

En Toni jugant a corda amb els infants de l'escola de ball de bot.

En Toni, no ho hem d'oblidar, **també era una persona**. Les persones tenen **virtuts** però també tenen **defectes**, i les relacions interpersonals sempre són complexes. Sempre sembla que després de morts, romantitzam les persones que no hi són i n'oblidam els defectes. Evidentment no és de rebut malparlar d'aquell que no es pot defensar, però trob just reconèixer que darrere d'un personatge sempre hi ha una persona, amb llums i ombres. Ho venc a dir perquè al llarg de la seva trajectòria al capdavant de Sarau Alcudienc -com, supòs, també passà en la seva vessant de regidor, de mestre, de pare, de marit, d'activista...- no hi mancaren les discussions i les males relacions amb una o altra persona. En Toni sabia ser molt **caparrut**, i sovint et tocava decidir si anaves amb ell o contra ell, sense mesures intermèdies.

Com a exemple de discòrdia, l'Estol del Rei en Jaume. Antoni Bibiloni impulsà la creació d'aquesta comparsa de caparrots per dinamitzar les festes del poble, atès que els caparrots que havien existit

anys enrere ja havien desaparegut. N'hi ha que s'haurien estimat més recuperar la fesomia dels caparrots que havien existit anys enrere, mentre que Bibiloni va optar per crear figures de bell nou, donant-los una identitat que pogués ser emprada en un futur per a difondre la cultura. Així sortiren els reis En Jaume i moro, en Ramon Llull, na Maria Enganxa, etc. Hom podrà estar més o manco d'acord amb el fet de tallar amb els caparrots *antics*, però és indubtable l'èxit dels caparrots actuals.

Fragment d'un NODO on es veuen els caparrots i gegants que alegraven Alcúdia durant les festes de Sant Jaume l'any 1956.

S'Estol del Rei En Jaume, els caparrots que féu fer en Toni Bibiloni, abans de sortir pels carrers d'Alcúdia el dissabte de fira de l'any 2007.

Com a cap de Sarau Alcudienc, li costava molta pena de delegar les feines a altres membres o de funcionar de manera col·legiada amb una junta directiva. Necessitava tenir-ho tot controlat i això el portava en alguna ocasió a actuar de manera autoritària. Això feia que, si una altra persona igualment

caparruda entrava en conflicte amb ell, es fessin la creu mútuament podent no dirigir-se la paraula per decennis. Al cap i a la fi, aquestes gelosies i malsofridures formen part del nostre folklore; són típiques de les societats de poble, i encara més dins el món de l'activisme cultural. *De Tonis, Peres i ases n'hi ha per totes ses cases*, diuen. Ara bé, això no lleva, ni de bon tros, que en Toni Bibiloni fos una **persona bona** que **posava l'estimació pel seu poble davant de tot**, i per això mateix ho vull remarcar i reivindicar.

Sarau Alcudienc, la gran obra vital

Sarau Alcudienc fou la **gran obra vital** d'Antoni Bibiloni: en fou un dels fundadors i en va ser el president i director fins a la seva mort. Antoni Bibiloni feu servir aquesta associació cultural com a **vehicle per transformar** el poble que estimava, Alcúdia, a través de la cultura popular i tradicional. S'entestà en no ser una simple escola de ball, i per això reivindicava el nom de **Centre de Cultura Tradicional** Sarau Alcudienc. Amb les seves idees i caparrudesa aconseguí d'implantar una sèrie de manifestacions culturals que, com ell pretenia, s'han convertit en indubtables elements de cohesió de la societat alcudienca. La **cohesió social** i la **identitat** de poble són béns molt valuosos, però alhora molt mals d'aconseguir en una societat multicultural i turistitzada com la nostra. Sempre fou objectiu d'Antoni Bibiloni aconseguir aquesta cohesió social a través de la cultura popular i tradicional.

El logo històric de Sarau Alcudienc.

Arran de la declaració de Fill Predilecte, jo mateix amb una partida de membres històrics del Sarau, que tantes hores de feina i bauxa hem compartit amb ell, vàrem recopilar un seguit de mèrits que es poden atribuir a Toni Bibiloni en el context de Sarau Alcudienc:

1. Impulsà, amb altres alcudiencs, la creació de la **FESTA de les LLANTERNES** l'any 1978, i ha estat després el responsable principal de la pervivència i organització d'aquesta festa. La Festa de les Llanternes es va iniciar a Alcúdia i a hores d'ara es du a terme a una infinitat de pobles de Mallorca que en prengueren exemple, com ara Inca, sa Pobla, Búger, Algaida, Llucmajor, Campanet, Petra, Costitx, Sineu, Llubí... Gràcies a la perseverança d'Antoni Bibiloni, s'ha evitat l'oblit de cançons populars lligades a Alcúdia com ara "Es sereno ha mort un moix" o "Jo vaig veure un moix".

Els Dimonis amb Antoni Bibiloni a Can Torró.

2. Dissenyà i feu néixer la **COLLA DE DIMONIS i SANT ANTONI d'ALCÚDIA**, que destaquen per la bellesa de les seves màscares i pel dinamisme a les sortides, que animen els carrers d'Alcúdia durant la festa de Sant Antoni. L'èxit d'aquesta colla és evident, ja que ha estat necessari ampliar el nombre de dimonis en els últims anys per mantenir la vivor de la festa davant l'augment d'afluència. El disseny dels dimonis va anar a càrrec d'Antoni Bibiloni, qui, fins i tot, a vegades sufragà personalment alguns vestits.

3. Creà l'**ESCOLA de CANT amb XIMBOMBA**, gràcies a la qual tota una generació d'alcudiencs va aprendre de cantar amb ximbomba emprant les tonades pròpies del nostre poble, cosa que va evitar un oblit que tenien gairebé assegurat. Antoni Bibiloni s'encarregà d'organitzar les trobades entre cantadors d'edat avançada i infants, per la qual cosa va exercir de baula entre generacions. També, a través de Sarau Alcudienc, organitzà durant molts d'anys un FOGUERÓ a la Placeta de les Verdures el dissabte de Sant Antoni que era un vertader lloc de trobada per a ximbombers, cantadors i balladors, amb un paper clau en la difusió del cant amb ximbomba entre els joves alcudiencs.

4. Dissenyà la indumentària dels **GEGANTS d'ALCÚDIA**, en el moment de la fundació de la Colla de Geganters d'Alcúdia. També COMPONGUÉ la **MÚSICA i COREOGRAFIA del ball dels gegants** d'aleshores, l'amo en Jaume Panxa-Roja i Madò Aina.

Els Vilatans de Guinyent, introduïts l'any 2018 per ampliar l'Estol del Rei en Jaume davant l'augment d'afluència a la seva sortida.

5. Dissenyà, feu néixer i créixer l'**ESTOL del REI EN JAUME**. Definí una sèrie de personatges amb un fort simbolisme històric, identitari i cultural, amb la idea que l'estudi servís als alumnes de les escoles d'Alcúdia per conèixer millor la societat en què viuen. Efectivament, l'Estol del Rei En Jaume representa un recurs educatiu d'altíssim valor per a les escoles d'Alcúdia, i permet l'estudi de personatges històrics, com el Rei En Jaume, Ramon Llull, i personatges mitològics o de rondalla, lligats a la cultura popular, com ara l'Amo de So na Moixa o Maria Enganxa. També **COMPONGUÉ la MÚSICA i COREOGRAFIA del ball dels reis**. Més recentment, Antoni Bibiloni coordinà el disseny d'un seguit de personatges nous, els **VILATANS de GUINYENT**, que prenen el nom d'un dels antics nuclis de població del nostre municipi.

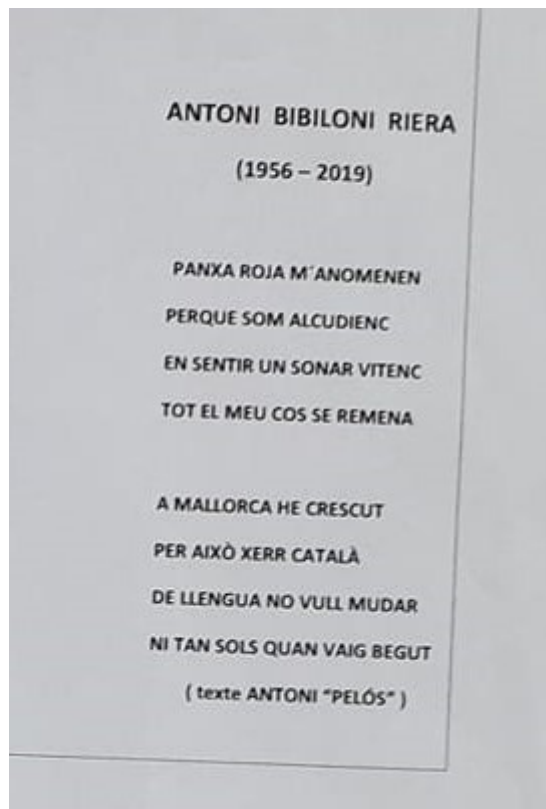
6. Impulsà i dirigí l'**ESCOLA de BALL de BOT**, a través de la qual innumbrables alcudiencs han après de ballar i d'estimar els balls tradicionals. Antoni Bibiloni creia fermament en la necessitat d'impulsar el ball en les generacions més joves. Seguint el seu mestratge, l'Escola de Ball de Bot s'encarregava també de fer conèixer jocs i cançons populars tradicionals entre els infants. Bibiloni fou impulsor de **TROBADES INFANTILS i d'ESCOLETES de BALL**, entre les quals destaca una trobada infantil anual al port d'Alcúdia emmarcada en la Fira de la Sípia, amb l'objectiu que els infants tinguessin encoratjament de poder-se exhibir a una plaça. Així, efectivament, augmentà l'interès dels joves pel ball. Aquesta tasca també la dugué a terme a partir del seu rol de secretari a la Federació de Música i Balls Mallorquins.

7. Dirigí el **COS de BALL de SARAU ALCUDIENC**, on impulsà la creació de coreografies que cercaven sempre l'**equilibri** entre l'autenticitat i el **respecte a les arrels**, per una banda, i la **vistositat d'un espectacle**, per l'altra. També s'ocupà d'organitzar **tallers de balls antics** per tal de recuperar-los, convidant els mestres més prestigiosos. Sempre va exigir un ball elegant i amb estil, per la qual cosa aconseguí que un grapat de generacions de balladors de Sarau Alcudienc tinguessin un estil de ball ben identificable i valorat dins i fora de Mallorca per la seva qualitat i elegància. En aquest àmbit cal destacar la seva ferma aposta pels **INTERCANVIS de BALL** que es reflectien en una **MOSTRA FOLKLÒRICA** el dia de Sant Jaume. Gràcies a aquesta cita anual, els ciutadans d'Alcúdia han après d'estimar els balls i la indumentària tradicionals, d'aquí i d'arreu. La mostra de Sant Jaume és un dels esdeveniments més consolidats i concorreguts de les festes.

Gràcies a aquests intercanvis, el nom de la ciutat d'Alcúdia ha viatjat arreu de l'Estat i fora d'aquest. Antoni Bibiloni i els diferents membres de Sarau Alcudienc han estat veritables **ambaixadors d'Alcúdia** i de Mallorca arreu on han anat (Bocairent, Granada, Múrcia, Canet de Rosselló, Perpinyà, País Basc, Menorca, Galícia, Astúries, País Valencià, Principat de Catalunya, Albacete, Vall d'Aran, Zamora, Toledo, Eivissa, etc.). Com a anècdota, més d'una relació sentimental s'ha iniciat arran d'aquests intercanvis.

Una instantània d'una Mostra de Sant Jaume, que s'ha celebrat tradicionalment a la Plaça de Carles V.

Poc abans de morir, Toni Bibiloni es va dedicar la Jota dels panxa-roges, deixant-ne escrita la lletra signada i amb l'any de la seva mort ja escrit.

8. Dirigí l'AGRUPACIÓ de **MÚSICS de SARAU ALCUDIENC**. S'ocupà d'ajuntar els músics per formar una agrupació i de coordinar-ne l'estil musical, que seguí els mateixos principis que els del grup de balladors. De la mateixa manera, en els anys de màxima esplendor, l'agrupació musical de Sarau Alcudienc ha estat d'entre les més prestigioses i ben valorades dins el panorama del ball de bot a Mallorca, cosa que ha fet que l'agrupació hagi estat tot un referent i hagi omplert les places de gom a gom. En aquest sentit, cal destacar que Antoni Bibiloni, tot i no ser músic ni tocar cap instrument, va **COMPONDRE i POSAR LLETRA a una bona part del repertori musical de Sarau Alcudienc**. L'estil de les composicions és variat, en reportam alguns exemples: lloança del poble d'Alcúdia (Jota dels panxa-roges), defensa de la llengua pròpia (Jota alcudienca, Cançó de butxaca), humor (Jota dels vetladors, Mateixa per n'Emili, Cançó dels malnoms), crítica social (Mateixa contestatària), amor (Si et tengués vora meu, Jota des ropit, Fandango de l'herba-sana, Sa festejadora)... Així mateix, **IMPULSÀ i COORDINÀ** l'enregistrament del disc "**40 anys de Sarau**", que fou publicat el 2020 juntament amb un llibret embastat per Antoni Bibiloni i acabat d'enllestir per Antoni Ferrer i Antoni Mateu Vera. Aquest disc consolida i deixa preservades també tota una sèrie de peces de caràcter popular lligades al poble d'Alcúdia.

La Jota dels panxa-roges, escrita i musicada per Toni Bibiloni, sonada pels músics de Sarau Alcudienc en recordança i homenatge durant l'acte de celebració el gener del 2020.

En Toni Bibiloni i jo mateix, a punt de sortir al Betlem vivent d'Alcúdia.

9. Fou un pioner i tota una autoritat en la **RECERCA d'INDUMENTÀRIA TRADICIONAL MALLORQUINA**. Antoni Bibiloni dedicà les darreres dècades de la seva vida a la recerca i reproducció de la indumentària tradicional dels segles XVIII i XIX. Un exemple representatiu fou la definició de la indumentària de MARINER del s. XVIII, tota una novetat que representa un gran valor patrimonial i històric per al poble d'Alcúdia, de tradició marinera. S'ocupà, a més, de fer-ne didàctica i difusió en forma de mostres d'indumentària i de publicacions escrites com, per exemple, "La indumentària mallorquina en temps de les contradanses. Una mirada esquemàtica" (Antoni Bibiloni i Riera, dins "La contradansa a Mallorca", llibre a cura de l'Escola de Música i Danses de Mallorca editat per l'Institut d'Estudis Baleàrics l'any 2009). Arran de les seves descobertes, altres grups de Mallorca començaren a cercar l'autenticitat de la vesta mallorquina. Les mostres de ball de Sarau Alcudienc gaudien de gran admiració per la qualitat de la música i del ball, però també de la indumentària.

El Rei en Jaume portant la flama de la llengua.

10. Exercí de BAULA i **COORDINADOR** entre Sarau Alcudienc i altres **entitats culturals** per a assegurar la participació dels ciutadans d'Alcúdia en les diverses iniciatives culturals. N'és exemple l'organització del **Correllengua**, en col·laboració amb l'Obra Cultural Balear, que comptava amb la participació de s'Estol del Rei En Jaume i amb el suport logístic de Sarau Alcudienc i els seus membres. En aquest sentit, Antoni Bibiloni també s'ocupà de donar empenta i d'organitzar un seguit de conferències i trobades per a la promoció de la cultura i llengua pròpies, bé a través de Sarau Alcudienc, bé a través de la plataforma **ALCUDIENS PER LA LLENGUA**, bé a títol personal.

S'ha de reconèixer, és cert, la tasca de **tots els membres de Sarau Alcudienc** en l'èxit d'aquestes fites, però és bo d'entendre que Antoni Bibiloni n'ha estat una figura clau. Sense ell no haurien prosperat, o si més no, no ho haurien fet de manera tan destacada i positiva com ho han acabat fent.

El llegat

Ja he dit que, darrere el personatge, hi havia la **persona** d'en Toni Bibiloni. I també he dit que és just reconèixer els defectes com els virtuts de les persones. D'altra banda, quan una persona mor, són dues les coses que ens queden: els **records compartits** i el **llegat**. I el llegat que deixa en Toni Bibiloni és d'admirar, i ha estat la causa que avui, dia de Sant Jaume de l'any 2024, se l'hagi nomenat **Fill Predilecte de la Ciutat d'Alcúdia**. El reguitzell de mèrits a nivell cultural que he descrit més amunt es tradueix en moltes generacions d'alcudiencs que han après d'estimar la cultura popular i tradicional, de defensar la llengua d'aquest país nostre i de lluitar per la nostra identitat. Només això ja és tasca prou lloable. Si, a més, s'hi afegeix la seva vessant política i docent, el llegat creix exponencialment.

Emili González, Antoni Bibiloni i Antoni Ferrer mostrant la pancarta en defensa de la llengua que Bibiloni va voler exhibir en la recollida del premi Josep Maria Llompart l'any 2018.

L'exemple més clar que Toni Bibiloni ha estat una figura molt positiva per al desenvolupament de la societat d'Alcúdia és que la seva proclamació arriba d'un govern de dretes, ideològicament oposat a les seves idees personals, però que ha sabut destriar la ideologia del bé d'allò comú. L'aprovació de la Declaració en un Ple de l'Ajuntament d'Alcúdia comptà amb les emotives intervencions de representants de la majoria de partits polítics: Bàrbara Rebassa (PSIB), Àngela Amer (PP), Carme Garcia (UxA), Domingo Bonnín (El PI) i Maria Ramos (Podemos). Només dos partits romangueren en silenci, tot i el seu vot positiu: VOX i MÉS. Del primer no calia esperar res més, mentre que del segon arriba l'enèsima decepció.

La Cançó de Butxaca, de caire reivindicatiu, escrita d'Antoni Bibiloni.

Avui s'ha celebrat un **acte bell i emotiu**, sota el sol de migdia davant la sala, on no hi han mancat - com no podria ser d'altra manera- **música, ball i qualche llàgrima**. Hi ha faltat el punt reivindicatiu que caracteritzava en Toni, però tampoc no podem demanar als bous que puguin ous.

Un fragment de la bullanguera en l'acte de proclamació de Toni Bibiloni Fill Predilecte d'Alcúdia, el dia de Sant Jaume de 2024.

No és gens fàcil haver d'acomiarar-se de tu, Toni. Escric aquestes línies amb llàgrimes als ulls però content d'haver pogut aprendre tantes coses d'un mestre de mestres com tu. Eres tan present que ara et trobarem molt a faltar. Aquella rigor i detallisme en parlar d'indumentària i de cultura tradicional, però alhora aquell punt de disbauxa a l'hora de fer activitats de grup. Aquells capells de color de rosa, exagerats fins al ridícul, per fer-nos empegueir quan viatjàvem arreu... Em sap molt de greu que no hagi pogut acabar tots els projectes que tenies en marxa ara mateix. Però em satisfà veure realitzats -amb un èxit que ni tan sols tu hauries pogut imaginar- innombrables projectes que han estat la teva vida, tot deixant un món, una societat i un poble una mica millor d'així com els trobares. Ara és tasca dels que quedam de fer perviure el teu llegat. Et puc ben assegurar que amb la passió que m'has transmès per la cultura tradicional, a mi i a tantes altres persones, la teva figura serà bessó i font d'inspiració de molts altres projectes. Que la terra et sigui lleu, amic.

Escrit que vaig publicar el dia de la mort d'en Toni Bibiloni.

Category

1. Hemeroteca
2. Història d'Alcúdia

Date Created

25/07/2024

Author

tonimateu